

Tooth Gábor Andor

one in one

Gondolatok egy kiállítás kapcsán

(Bukta Imre: Másik Magyarország, Műcsarnok)

A Gulyás Gábor kurátor rendezte *Mi a magyar?* című Műcsarnokban megrendezett kiállítással már foglalkozott a *Múlt és Jövő* (Vajda Mihály: *Gondolatok egy kiállítás kapcsán*, 2012/3). Gulyás, amíg az intézmény élén állt – bár nem tartom helyesnek, hogy pályázat nélkül nevezték ki erre a posztra –, megkerülhetetlenül fontos kiállításoknak adott otthont. Ilyen volt *A Bizottság a Műcsarnokba megy* 2011-ben, a már említett *Mi a magyar?* és végül, de nem utolsósorban Bukta Imre *Másik Magyarország* című kiállítása, amelyet kétszer is megnéztem.

Gulyás Gábor többek között ezt írta Bukta Imre kiállítása elé: „Magyarország, ahogy a médiában szerepel, veszélyes hely: kiszámíthatatlan a közélet, gyorsan változnak a morális értékek.” Nem tudom, hogy akkor, amikor ezt írta, már tudta-e, hogy Fekete Györgynél – ahogy a Magyar Művészeti Akadémia elnöke fogalmazott – a *Mi a magyar?* kiállítás „kivágta a biztosí-

tékot”. Gulyásnak döntenie kellett, hogy marad-e a Műcsarnok élén, de kézi vezérlésre kapcsolják, vagy lemond. Lemondott, és ezzel lavinát indított el. Fehér László, Nagy József, Cserhalmi György, Novák Ferenc, Tompa Gábor, Korniss Péter, Ekler Dezső és mások kiléptek az MMA-ból, tüntetések és más tiltakozó megmozdulások szerveződtek. *AZ MMA KIREKESZTŐ. A MŰVÉSZET SZABAD!* – olvashattuk a demonstrálók transzparensein. Nemes Csaba nyílt levelet intézett a médián keresztül a művészet szabadságának gúzsba kötése ellen. Nem Gulyás Gábor mellett vagy Fekete György ellen demonstrált, hanem úgy vélte, hogy az MMA rendszere úgy, ahogy van káros a művészeti életre. A képzőművész elmondta a nyilvánosság előtt azt is, hogy az Akadémia nem demokratikusan működő intézmény. A tiltakozók között konzervatív és balliberális körökhöz tartozókat egyaránt találhatunk. A köztudottan konzervatív beállított-

Bukta Imre: Magyar táj

Bukta Imre: Béla fáccánnal

ságú Gulyás túlment egy határon, és ezt már nem nézhették tétlenül a döntéshozók. *Bukta*, ahogy azt mondani szoktuk, ha belebukunk valamibe. A sors iróniája, hogy ez az öt betű virít kifizítve a Múcsarnok oszlopai között, mely betűk alapjáraton a művész nevét formázzák, de ha rájuk nézek, a kialakult szituáció miatt óhatatlanul ez a mögöttes tartalom jut eszembe Gulyás utolsó múcsarnoki kiállítása kapcsán.

A KIÁLLÍTÁSON LÁTHATTUNK EGY INTERJÚT,

amelyben Bukta Imre szinte kronologikus sorrendben meséli el az életét és annak azon fontosabb elemeit, amelyek hatást gyakoroltak a művészetére. Kicsit zavart, hogy miközben néztem a felvételt, egy filmes stáb körülöttem zajongva felvételeket készített a műtárgyokról, valamint gyakran átviharzott valaki a termen kopogós cipőben, majd hátul a szolgálati ajtót

Bukta Imre: Nagymama unokája

Bukta Imre: Táncoló cigányok

becsapva távozott. Nem tudom, hogy ez a jelenség összefüggésben állt-e a kialakult aktuálpolitikai helyzettel. Bukta, büszkén vállalva paraszti gyökereit, felidézte, hogy gyerekként sokat barangolt a határban. Egerben járt szakközépiskolába, ahol testközelségbe került a vassal, ezt a tapasztalatot később a művészetében is hasznosította. Ott kezdett rajzsakkörbe járni. Visszatérve Mezőszemerére összebarátkozott a szomszéd faluban élő Bernáth(y) Sándorral, és ez a találkozás meghatározó volt az életében. Láthatunk néhány közösen készített *land art*-művet a kiállításon, ami nagyon emberi gesztus Buktától. (A nemrég elhunyt Bernáth(y)ról a „szentendreiek” is megemlékeztek *A Bizottság a Műcsarnokba megy* című kiállításon.) Beszél közös világmegváltó terveikről, a leninvárosi évekről, amikor csukott szemmel festette a Lenin-fejeket. Aztán egy rövid, de intenzív szentendrei kitérő után ismét visszatért Mezőszemerére. Ekkor sokan leírták Buktát, mert úgy vélték, hogy elvágta magát a művészet fősodrától. Érdekes, hogy maga a művész is így látta, és nem gon-

dolta volna, hogy szülőfaluja saras utcáit kell taposnia ahhoz, hogy újra felíveljen a művészete. Mezőszemerével kapcsolatban elmondta az interjúban, hogy a térség nagyon elmaradott, és morálisan is borzasztó állapotok uralkodnak, de szeretne ezen változtatni, és a maga módján sokat is tesz ezért. Faluszépítő programot indított, művésztelepet szervezett. Bukta karizmatikus egyénisége sok művészt vonzott a településre, akik ott vettek házat, a többi között a Szentendrén megismert Wahorn András is ott telepedett le, miután hazajött Amerikából, és meglátogatta Buktát a falujában.

SENTENDRÉN ELVESZTETTE

a művészetét tápláló talajt. Bernáth(y), aki „rátalált” a „szentendreiekre”, megalapította a Bizottság együttest, és Buktát is bevitte a Vajda Lajos Stúdióba, de az együttesbe nem tudta, mert valószínűleg a zene az egyetlen, amihez nem volt tehetsége. Ezt leszámítva Bukta rendkívül színes, sokoldalú, experimentális, kísérleti

művész, aki munkássága során mindig törekedett az új technikák, anyagok felfedezésére, házasítására. Kelléktárában megtalálhatjuk a fotót, filmet, applikált festményt, akvarellt, sokszorosító grafikát, environmente-et, szobrot, installációt, performance-t és a számítógépes grafikát egyaránt. Ezenkívül tanít, előadásokat tart, cikkeket ír. A kiállításokon szereplő művei közül számomra kedvesebbek a korai munkái, amikor számos technikába bátran belekóstolt. A klasszikus kifejezőmódok mellett (rajz, akvarell, olajfestés) különféle, szokatlan anyaghasználat jellemzi egy alkotáson belül. Képeihez többek között bádoglemezt, kovácsoltvasat, csempét, csavarokat, kukoricát, kukoricacsut-

kát, gyufaszálat, gumicsizmát használ fel. Kedvencem a *Táj locsoló figurával I-II.* című, két részből álló nagyméretű munkája, amelyen bronz szobroktól kezdve a ceruzarajzon át az állati szőrmeig számos technika és anyag érhető tetten. A másik nagyméretű alkotása a *Disznók a tájban* címet viseli. Ezen bádog alapon mustraszerűen helyezkednek el a bádogdisznó-dom-borművek és kukoricaszemek, amelyeket forrasztva, illetve ragasztva rögzített fel. Bukta egyik fő grafikai motívuma a vonalkázás. Vegyesen húzgálja az egyforma vonalkákat szekvenciálisan tussal, ceruzával, olykor igen nagy felületen csak ezt a mezőmegjelenítést látjuk. Szerette volna levakarni magáról a korai időkben rára-

Bukta Imre: Cigányok Krisztussal – Cigányok Jézussal

Bukta Imre: Kocsmai zsánerkép

gasztott „mezőgazdasági művész” titulust, de mára már megbékélt vele, és a védjegyévé vált. A későbbi munkáin már kevésbé uralkodó a korai korszakára oly jellemző vegyes technika. Helyette a klasszikus olajfestés vette át a főszerepet, persze ezekbe is belecsempészett ezt-azt. A festészetten belül is a játékoság jellemzi, sötét tónusokkal, mégis frissen fest. Szemmel láthatóan élvezi az olajjal való munkát. A legmeghatározóbb és legélvezetesebb számomra mégis Bukta szarkasztikus humora, amelyen keresztül erős társadalomkritikát is megfogalmaz. Kevésbé vicces társadalomkritikai műveket is láthatunk tőle. Rögtön a bejáratnál egy négyzet alapú házat épített fel, amelynek minden oldala más stílusú: az egyik klasszikus parasztház, a másik műköves, harsány színű újjgazdag, a harmadik düledező vályogház omladozó tetővel, a negyedik csicsás parasztbarokk. Mindegyiken azt látjuk, hogy a lakók elhúzzák a függönyt, gyanakodva kikémlenek az ablakból, majd eltűnnek a házban. Ezt követően mindegyikük ablakát

bedobják kővel, a vályogházban lakó romák ablakán viszont négy golyó ütötte lyuk jelenik meg, közvetlenül az ablakban tartott, Jézust ábrázoló világító kép mellett.

ÚJ SZIMBÓLUMA A LÁNCFŰRÉSZ

A leporellón, amelyet a jegy mellé adnak, Bukta egy kupac kivágott fatönkön ül, kicsit olyan szerelésben, mintha a *Hegedűs a háztetőn* főszerepét alakítaná. Ha kinyitjuk a kiadványt, elének tárul a teljes fotó: a mester mellett ott pihen egy láncfűrész. Ezt a motívumot számtalan festményén szerepelteti, külön is láthatjuk a láncfűrész mint műalkotást, láncrészén futófény szalad végig. A kiállítás Bukta szinte minden arcát bemutatja, kimondottan élvezetes, élményszerű, változatos, mégis egységes anyag szakmai és nem szakmai szemmel nézők számára egyaránt. A sikeres tárlat után Bukta Imre is bejelentette, hogy kilép az MMA-ból. Ezzel lezárult egy fejezet, kérdés, hogy ezután a kiállí-

Bukta Imre: Okos táj

tás után miképp alakul majd a Múcsarnok jövője és tematikája? *A Mi a magyar?*-koncepció után mi jöhet még? A Ki a magyar? Lehet, illetve kell ezt még fokozni? Fekete György, az MMA elnöke megengedhetetlen kijelentéseket tett Konrád Györgyről: „Ha külföldiek támadják Magyarországot, az nem fáj annyira, mintha valaki olyan támadja kívülről Magyarországot, aki onnan errefelé magyar. Magyaroknak látszik. Fájdalmas számunkra, hogy őt magyarnak könyvelik el onnan errefelé.”

BUKTA. Ez az öt betű virít kifeszítve a Múcsarnok oszlopai között. *Egy másik Magyarország.* Vele szemben a Szépművészeti Múzeum oszlopai között egy másik világ másik nevét láthat-

juk: *CÉZANNE*. Óhatatlanul eszembe jut Tolvaly Ernő egyik anekdotája, amelyet az egyik művészettörténet-órán mesélt. A diktatúra éveiben történt, hogy a szocialista realista festészetről tartott valaki méltató előadást a „kisképzőben”. Ellenpéldaként Cézanne képeit is levetítették. Az előadó erősen megkérdőjelezte a festő technikai tudását, és kijelentette, hogy ilyen formájú és színű alma nincs is. Ezt követően síri csend támadt a teremben, majd valaki a nézőtérrel félhangosan megjegyezte: – Nekem tetszik...

Valahogy én is így vagyok a *Mi a magyar?* című kiállítással.

2012. december